

Орыс септіктер жүйесі

Алты септік, әрқайсысы не істейді және жиі кездесетін жалғаулар.

Септік сөздің сөйлемдегі қызметін белгілейді. Ағылшын тілі бұл үшін сөз тәртібі мен предлогтарды қолданады; орыс тілі жалғауды ауыстырады. Жалғауды қызметімен бірге жаттаңыз — оларды бөлек алсаңыз, жүйе кездейсоқ көрінеді.

Алты септік бір көріністе

Септік	Сұрағы	Негізгі қызметі	Мысалы
Атау	кто? что?	бастауыш — сөздік тұлғасы	Книга на столе. — Кітап үстелдің үстінде.
Табыс	кого? что?	тура толықтауыш, в/на-дан кейінгі барар жер	Я читаю книгу. — Мен кітап оқып отырмын.
Ілік	кого? чего?	тиесілік, жоқтық, мөлшер, шығу тегі	Нет книги. — Кітап жоқ.
Барыс	кому? чему?	әрекеттің алушысы, сезім иесі	Я помогаю брату. — Мен ағама көмектесемін.
Көмектес	кем? чем?	құрал, сондай-ақ «кіммен»	Я пишу ручкой. — Мен қаламмен жазамын.
Жатыс	о ком? о чём?	әңгіме тақырыбы және орналасуы	Я в школе. — Мен мектептемін.

Жекеше тән жалғаулар

Септік	Ер: дауыссыз / -й, -ь	Орта: -о / -е	Әйел: -а / -я	Әйел: -ь
Атау	— / -й, -ь	-о / -е	-а / -я	-ь
Табыс	жансызда — атау тәрізді, жандыда — ілік тәрізді	атау тәрізді	-у / -ю	атау тәрізді
Ілік	-а / -я	-а / -я	-ы / -и	-и
Барыс	-у / -ю	-у / -ю	-е	-и
Көмектес	-ом / -ем	-ом / -ем	-ой / -ей	-ью
Жатыс	-е	-е	-е	-и

Ең пайдалы жол

Етістікті жалғыз емес, сұрақ сөзімен және септігімен бірге жаттаңыз: помогать кому? + барыс. Она интересуется историей — интересоваться чем? + көмектес. Сұрақ сөзі — бүкіл үлгінің ықшам белгісі.

Бір зат есім әр тектен, барлық алты септікте

Септік	стол (ер)	музей (ер)	окно (орта)	книга (әйел)	дверь (әйел)
Атау	стол	музей	окно	книга	дверь
Табыс	стол	музей	окно	книгу	дверь
Ілік	стола	музея	окна	книги	двери
Барыс	столу	музею	окну	книге	двери
Көмектес	столом	музею	окном	книгой	дверью
Жатыс	столе	музее	окне	книге	двери

Көпше тән жалғаулар

Септік	Жиі жалғаулар	Білуге тұрарлық
Атау	-ы / -и, ортада кейде -а / -я	Ережеден тыс жағдайлар аз емес
Табыс	жансызда — атау тәрізді, жандыда — ілік тәрізді	Барлық тектерге қатысты
Ілік	-ов / -ев / -ей немесе жалғаусыз	Ең күтпеген тұлға — әр сөзге бөлек жаттаңыз
Барыс	-ам / -ям	Әдетте тұрақты
Көмектес	-ами / -ями	Әдетте тұрақты
Жатыс	-ах / -ях	Әдетте тұрақты

Предлогтар септік бойынша

Септік	Жиі предлогтар
Табыс	в, на (бағыт); через, про, за, под
Ілік	без, для, до, из, от, с, у, около, после, кроме, вокруг, напротив
Барыс	к, по, благодаря, вопреки, навстречу
Көмектес	с, за, под, над, перед, между
Жатыс	о / об / обо, в, на, при

Кейбір предлогтар екі рет кездеседі, өйткені септік мағынаны өзгертеді: с работы (жұмыстан — ілік) мен с другом (досыңмен — көмектес) салыстырыңыз.

Есте сақтайтын қарама-қарсы жұптар

А үлгісі	Б үлгісі	Не өзгереді
Я в школе.	Я иду в школу.	Орналасу (жатыс) және бағыт (табыс)
У меня есть вопрос.	У меня нет вопроса.	Бар болу және жоқ болу (ілік)
Я читал книгу.	Я прочитал книгу.	Процесс және аяқталған әрекет

Бір жалғау әрқашан бір нәрсені білдіреді деп күтпеңіз

стола — ілік жекеше (нет стола — үстел жоқ) немесе осы тіркестің бөлігі болуы мүмкін: два стола — екі үстел. Жалғаулар предлогтармен, жанды-жансыздықпен және сөз тәртібімен бірге әрекет ететін белгілер — жеке сөздің аудармасы емес.